

BUSTA: JIRI HANZALEK.
KANADA

1937 — 1987

Slovo předsedkyně

Při pohledu zpět na právě odešlé léto mám pocit, že jsme si ani pořádně nevydechli. Vlhký vzduch byl jako namočená houně, která se neustále lepila na tělo a vnikala do plic. Počasí se letos vymklo ustáleným vzorům. Zažili jsme větrnou smršť na severovýchodě Ontaria, kdy vzrostlé borovice se položily jako sirky, Edmonton byl postižený hned pěti tornády najednou — pár tropických dešťů a pak sucho.

Zdálo by se, že starost o počasí během dvou letních měsíců, kdy probíhaly dovolené, byla dominantním zájmem Kanadánů. Ne tak doslova. 23. srpna se sešlo na rozpáleném prostoru před Novou radnicí skoro 6.000 těch, kteří byli ochotni vyměnit horký den někde na chatě či na jezeře za účast na demonstraci za svobodu svých národů. Afgánci, Čechoslováci, Estonci, Litevci, Lotyšši, Poláci a Ukrajinci nesli své vztyčené vlajky na důkaz své sounáležitosti k porobeným domovům. Toronto a mnoho dalších měst na severoamerickém kontinentě i v Evropě připomínalo svobodnému světu nebezpečí komunismu. Černé pásky na rukávech jasně říkaly, o jakou událost jde. Black Ribbon Day — Den černých stuh. Na téma Dne černých stuh bylo popsáno mnoho stránek a snad žádný aspekt této závažné události nebyl vynechán. Začalo to pouze před rokem a letos desetitisíce lidí dokázalo, že je možno se sjednotit. Přidaly se i Pobaltské republiky, dnes součást Sovětského svazu, s demonstracemi v hlavních městech. Došlo tam k zatýkání, ale zatčení byli propuštěni již v době, kdy v Torontě probíhala demonstrace (6 hod. časový rozdíl). Stalo by se to před několika lety? Tenkrát za účast

v ojedinělých demonstracích se dávala léta ve vězení.

Kéž by bylo mezi námi více lidí jako Marcus Hess, kteří včas dovedou přijít se zapalující myšlenkou! Pak by nemuselo být černých balónků, které byly vypuštěny před torontskou radnicí a každý nesl jméno politického vězně ve východním bloku. Svět se pohne tam, kam se síla opře . . .

Major Hásek, který organizoval celou akci v Torontu a zahajoval demonstraci, alespoň krátce připomenul shromážděným tragédii Československa, která se stala před 19 lety — okupaci, která trvá dodnes.

V dnešním čísle časopisu je otištěna výzva ke všem bývalým politickým vězňům, týkající se vybudování památníku našim popraveným a umučeným sestřám a bratrům během komunistického teroru v naší vlasti. Tento návrh byl předložen květnové výroční schůzi. Zásadně byl schválen s výhradou, že k místu (Masaryktown) se musí vyjádřit předsednictvo MMI.

Jak víte z článku bratra Otty, povolení předsednictva umístit plánovaný památník do prostoru parku na Masaryktown jsme dostali.

Vroucně si přeji, aby tato myšlenka opět spojila nás všechny, roztroušené po celém světě. Nezáleží na tom, zda někdo stojí mimo organizaci jednu či druhou — či je členem. Naši mrtví nás alespoň v tomto zavazují k jednotě. Chci zdůraznit, že K-231 a Kruh přátel si bere na sebe pouze práci — nikoliv zásluhy. Ty budou patřit všem, kteří pomohou tuto — zatím myšlenku — uskutečnit.

S mnoha pozdravy všem

Eda Jarošová-Ottová

Anastáz Opasek

Boží tělo 1985 1955

*Tolik krásného jiskření kolem
a do zeleně stromků přitakávajících
září oči děti i dospělých*

*To Ježíš si vyšel do městečka
a mávají mu vstříc prapory papežské
a pozdravují těž prapory bavorské —
zavzpomínám a vidím Ho obnaženého
ne v monstranci, jak se patří na Boha,
ale jen v nahotě chleba vězeňské buchy*

*a je tu přenašen bez průvodu
v krabičce od zápalek,
ano tak se sluší v Leopoldově na Pána,
na něhož v temnotě věznice čeká člověk,
ano tak se sluší*

*Zvony zpívají mezi čtyřmi evangelisty,
kteří ochotně vyprávějí o nebeském chlebu,
a jak se má jíst*

*mezi vychudlou rukou vězně,
který božský chléb pronáší
kolem hlídačů lidí snad pět set metrů snad i vice
bez průvodu slavnostního*

*i dnes se někde odvíjí toto dějství,
v němž se stále odehrává historie
umučení Našeho Pána v člověku-Kristu —
je s Ním přece identifikován*

*a průvod ještě pokračuje v mnoha barvách krojů
a kněžských rouch v bavorském městečku,
pohybuje se za zpěvů písní a modlitbě růžence*

*zavzpomínám a vidím,
jak kráčí vážně a důstojně
mezi muži s revolverem u pasu nebo se
samopalem
neznám a nepoznám pro nebezpečné zhanobení
v krabičce od zápalek,
dál pokračuje Jeho cesta
do budoucnosti světa . . .*

Pomník popraveným a umučeným politickým vězňům — obětem komunismu v Československu

Od krutých padesátých let uplynulo už více než 35 let. Vzdor tomu nikdo z nás nemůže zapomenout na komunistický teror a jeho bestialitu. V novověku může s komunistickými praktikami soupeřit snad jenom nacismus, na jehož kontě je lidských obětí o pár miliónů méně díky kratší životnosti. Jinak je to rub a líc téže mince.

My, bývalí političtí vězni komunistického režimu, kteří jsme měli to životní štěstí, že jsme přežili útrapy komunistických vězení a lágrů — nechceme, nemůžeme a nesmíme zapomenout na ty, kteří v boji za svobodu a demokracii položili své životy. Celá československá veřejnost, ať již v exilu či doma v Československu by si měla připomínat ten nespočet popravených, ubitých při výsleších, ty brutálně zavražděné i bez soudní frašky či sprostě povražděných na lágrech. Těmto hrdinům našeho věku už nelze pomoci — ale je naší povinností na ně nezapomínat a připomínat si, že obětovali své životy za nás všechny. Oni a ony neumírali rádi a dobrovolně — ale nebylo vyhnutí, nebylo obrany, nebylo spravedlnosti.

Rok 1988 bude dvacátým výročím okupace naší vlasti hordami varšavského paktu, čtyřicáté výročí uchvácení moci komunisty v Československu a pro mnohé z nás dvacátým výročím odchodu ze zotročené vlasti. My, bývalí českoslovenští političtí vězňové, chceme — jako první na světě — vztyčit trvalou obžalobu komunistické hrůzovlády a teroru, na věky zachovat svědka smrti těch, kteří obětovali své životy za svobodu a demokracii. Za svobodu všech, tedy i těch, kteří měli to štěstí, že se nestali našimi bratry či sestrami ve vězeních.

K-231 obdržel souhlas od Masaryk Memorial Institut k umístění pomníku na pozemku MMI ve Scarborough.

Zatím se předběžně uvažuje o tom, že pomník bude prostý žulový balvan se dvěma vybroušenými a vyleštěnými plochami pro krátký český a anglický text.

Jako řada jiných věcí, ani tato myšlenka se nedá uskutečnit bez spolupráce a účasti široké exilové veřejnosti, což jinými slovy znamená, bez finanční pomoci. K-231 za dobu své existence dokázal, že není spolkem jednotlivců sledujících osobní prospěch, což nás opravňuje k tomu, abychom se obrátili na každého jedince v exilu nikoli s prosbou, ale se žádostí, aby na tento projekt přispěl podle svých možností. Konec konců tím, že se této akce zúčastníte, prokážete, že nepatříte mezi "hospodářskou emigraci", že jste odešli z Československa skutečně z politických důvodů.

Pošlete nám své návrhy, napište nám svůj názor. A hlavně — pošlete nám svůj šek, který vyplňte:

K-231 — MONUMENT
P. O. Box 2323, Postal Station B
Scarborough, Ont.
Canada, M1N 2E9.

Nemáme zatím představu o tom, kolik celý projekt bude stát. Laciné to nebude, ale je to to nejmenší, co můžeme udělat pro ty, kteří se obětovali za nás za všechny.

Tak se, přátelé, zamyslete a pro jednu si odepřete svou oblíbenou značku whisky. K-231 bude pravidelně informovat exilovou veřejnost o postupu prací na tomto projektu.

Času je — vzhledem k plánovanému odhalení pomníku v roce 1988 — namálo.

F. O.

František Otta

Bílá Hora a zelí

Ať vezmete kterýkoli lágr, všude to bývalo celkem stejné.

Občas byly k obědu knedle a zelí. Dobré zelí, šťavnaté, okořeněné, křupkavé. Od Moravanů se nesl hlas: "To si Čížkové dáváte moravské zelí, co? Kam se na to naše zelí s tím vašim českým hrabete!" A samozřejmě podobné, pouze s výměnou stran, tvrdili Češi. "Dobré zelí, české zelí."

Jindy se kuchařům zelí nepovedlo a to potom Češi ryli do Moravanů: "Kdy se vy Moravané konečně naučíte dělat dobré zelí a né takovouhle břečku?" A zase totéž s výměnou osob házeli Moravané na hlavu Čechům.

Někdy to přešlo i na hlasitější výměnu názorů, ruce byly nahoře a pak to přišlo. Moravané vyčítali Čechům, že je na Bílé Hoře opustili, Češi tvrdili, že všichni dobří Moravané padli tenkrát na Bílé Hoře a dokonce se i vyskytli zlí jazykové, kteří prohlašovali, že kdyby nebyli Čížkové tenkrát odstranili žebříky od zdi letohrádku Hvězda, že by v historii nebylo "300 Moravských Pánů". Inu bylo někdy rušno "skrzeva" zelí a Bílou Horu. Ale mohu vás ujistit, že to nikdy nekončilo krveprolitím. Za chvíli bylo zase "nebe plné housliček".

Ale proč to vlastně píší? To pouze jedno jediné slovo. Vlastně jméno, vyvolalo ve mně vzpomínku na doby dávno minulé. Najednou, z čista jasna, se před mýma očima objevil podpis "Moravan". Dostali jsme do Káčka anonym. Nic to nemělo "co do činění" ani s Bílou Horou, ani se zelím. Byl to pěkný anonym. Na malém lístečku pouze tři slova: "**Na inkoust. Moravan.**" A z obálky vypadl šek na deset dolarů. Amerických. Žádná zpáteční adresa, razítko Binghamton, N.Y., Hometown USA. Zde stopa končí.

Tak, a to se stalo již po druhé, ten první anonym přišel více jak před rokem a také byl podepsán "Moravan". Sice máme v Káčku zásadu házet anonymní dopisy do koše, ale protože jsme přesvědčeni, že "není anonym jako anonym" a že "výjimka potvrzuje pravidlo", myslím, že tento anonym do koše nepůjde, ba naopak, že je hoděn toho, abychom vám o něm řekli.

Velice bychom však ocenili, kdyby se nám tento přátelský anonym prohlásil, protože bychom mu rádi osobně poděkovali, ujistili ho, že si velice vážíme všech našich přátel, že si s nimi rádi dopisujeme a že si opravdu nemyslíme, že všichni ti dobří Moravané padli na Bílé Hoře.

Moravane, ozvi se!

Josef Škvorecký

Glasnost a soudruzi Skála a Hotmar

Glasnost se přece jen, plíživě jako kontrarevoluce, vkrádá i do Česka. Na Třetím sjezdu Svazu českých socialistických spisovatelů, jenž zasedal (jak výstižné slovo) v Praze myslím v květnu, rozbouřil se soudruh Hotmar proti několika jevům, až dosud obecně přijímaným za správně marxleninské: proč je literatura faktu (non-fiction) v Česku popelkou, tázal se, protože ji sám píše (alespoň si myslí, že je to literatura faktu) a proč mezi nás (rozuměj mezi marxleninský spisovatelský výkvět národa, sdružený ve Svazu) nemohou přicházet soudruzi Jan Skácel (*básník, který rozechvívá naše duše*, tedy asi i duši soudruha Hotmara), Jiří Šotola (*jehož dramata — leckterá v Česku zakázaná — mluví k nám — tedy i k s. Hotmarovi — působivou řeč*), Oldřich Daněk, *tvůrce pětadvaceti moudrých a hlubokých dramát* (proč se leckteré nesmí hrát, přestože — nebo právě proto? — že jsou tak hluboká), Adolf Branařd, *autor zapsaný v myslích tisíců čtenářů* (zejména knihami, které dnes nemohou vyjít), a *konečně, proč nemůže mezi nás přicházet jako rovný mezi rovné* (s. Hotmar se, vida, považuje za rovného) *Bohumil Hrabal, jeden z nejpřekládanějších* (v pojmech marxleninismu dost podivná zásluha, spíš by byl na místě řád) *českých autorů? Jistě ne proto, je si jist soudruh Hotmar, že si ho pořád z naší hlouposti přivlastňuje někdo jiný, na druhé straně barikády, kam nikdy nepřešel.*

Pokud jde o Hrabala, pochybuju, že by vyměnil své hospody za Klub spisovatelů, kde debužirují soudruzi jako Hotmar, Kozák nebo Skála, a není také vůbec jisté, že ti, co nepřešli na druhou stranu barikády (s. Hotmar snad chtěl říct *železné opony*), nepřešli proto, že milují stranu, Marxe a Svaz socialistických spisovatelů. Takové myšlenky však nevyslovil soudruh Ivan Skála, básník a tribun Lidu (s velkým L), když se na s. Hotmara velice zle obořil a charakterizoval jeho gorbačovskou kritiku odvážně (nebo byl odvážný spíš s. Hotmar?) jako řeč pronesenou *s prsním patosem* (to už, po dvaceti letech v Severní Americe, nevím přesně, co to je) a *s průhlednou demagogií*. Mluvě o s. Hotmarem zmíněných spisovatelích, pravil přísně marxleninsky, že *jsou to autoři různé biografie*

tvůrčí i různé biografie politické a otázku jejich přijetí do Svazu budou orgány posuzovat jednotlivě na základě jejich tvůrčí práce i na základě občanského stanoviska. Nikoliv ovšem na základě jejich přání stát se členy onoho svazu, jak se ukázalo, když brzy po sjezdu, aniž se jich zeptali, přijali do té výtečné organizace jak Bohouše Hrabala, tak Jana Skácela (o ostatních se snad rokuje), a to přes to, že Bohouš se téměř manifestačně solidarizoval se soudně odsouzenou (ale soudcem pochválenou — viz Káčko č. 12. - Jazzovou sekci) a že Jan Skácel, skromňoučký Brňák, i nadále popíjí víno s lidmi politické i tvůrčí biografie krajně pochybné, nebo spíš naprosto nepochybné.

Gorbačovismus, plíživě jako kontrarevoluce, se tedy přece jen plíží i do Česka. Jakou literaturu faktu hodlá prosazovat s. Hotmar, jenž např. o mně, ve své knize o emigrantech, napsal s ohromující faktografickou přesností, že se v Americe živím pornografií, věru nevím. Nevím ani, jakou si představuje literaturu faktu s. Skála, jenž do české literatury vešel, a v ní zůstane, jako autor slavného výroku *Psům psí smrt!*, proneseného o Vlado Clementisovi, za vydání jehož *Vzpomínek* se na tomtež Sjezdu spisovatelů nemarxleninsky přimlouval slovenský autor Lubomír Feldek, a který s. Hotmara usadil poukazem na to, že *na návrh orgánů svazu byl jmenován zasloužilým umělcem soudruh Ivanov*, autor literatury faktu od třídních bojů za buržoazní republiky až po Antonína Dvořáka a všeho mezi tím. Ale to je jedno. Být svědkem toho, jak zarytý antidubčekovec s. Hotmar nyní papouškují Dubčeka, protože nasál vítr, podle něho správný, vanoucí z Moskvy, a jak ho marxleninsky potírá s. Skála, jenž už přece ten vítr nasát nemůže (je v husákismu až nad uši), je pro našince povzbuzující a k popukání. Otázka pouze je, zda si s. Hotmar bude nebo nebude jednou zpívat moravskou národní:

*Glasnosti, glasnosti,
mala som ťa dosti,
ale už ťa nemám
ani medzi prsty . . .*

21. července 1987 byl v Praze pohřben býv. čs. politický vězeň

FRANTIŠEK MATOUŠ

ve věku 80 let.

Zarmoucení oznamujeme, že naše řady navždy opustily další bývalé pardubické vězenyně:

Nina Breichová, zemřela v Radotíně v červenci t.r. ve věku 86 let.

Maruška Hurdová, zemřela v Torontě po dlouhé a vyčerpávající nemoci v srpnu t.r. ve věku 85 let.

Růženka Musilová zemřela v Karlových Varech po těžké nemoci ve věku 87 let.

Nezapomeneme!

Všední příběh dvacátého století

"It's a beautiful day," řekl a opřel se o skalku. Přisvědčil jsem, vše ostatní by byla lež. Modrá obloha nad námi, procesí ostrých hřebenů Skalistých hor kolem nás a trsy nemožně modrých horských pomněnek pod nohama — kdo by chtěl víc?

"Předběhl jste je o pořádný kus," řekl jsem a ukázal dolů do údolí, odkud cestou od Highwood Pass vystupovala skupina lidí.

Zavrtěl hlavou. "Jsem tu sám."

Podivil jsem se. Lidé z mraveniště jihovýchodní Asie málokdy chodí někam sami.

"Jste už dlouho v Kanadě?" řekl jsem spíš ze slušnosti, aby mé mlčení nebral za rasový odstup.

"Osm let. — Už osm let."

A pak se rozpovídal, překvapivě slušnou angličtinou.

Uprchl z rodné země, když ji osvoboditelé proměnili v žalář. Statisíce rodin se pokusilo opustit ve tmě bezhvězdných nocí břehy nové laboratoře vědecké nenávisti. Zdaleka ne všem se podařilo doplnout k jiným břehům ještě živí — tělem i duchem. Trangova rodina patřila k těm "šťastným". Ne celá. Otec se s nimi na cestu nevydal. I malý úředník bývalého režimu nezbytně potřeboval převýchovu, a Trang-otec vědeckou metodu nepřežil.

Byli Vietnamci, nikoli Hoa, Číňani v zemi narození, a pro domácí lidi byl útěk dvojnásob obtížný a nebezpečný. Neměli přibuzné venku, v zemi tvrdých valut, jako mnoho Číňanů, a chyběl jim tak zdroj, který by byl pomohl "tučným kočkám" v Čolonu přibrat ještě trochu tuku. Za humanitní pomoc. A jako chudým ne-Číňanům byla pro ně zavřena nejbezpečnější cesta — úplatky vysokým kádřům.

Zbývalo pouze di čui, útěk bez obohacení kádřů. Nejriskantnější způsob. Proдали všechno.

Za deštivé noci se vyplížil malý, zchátralý rybářský člun z blátivého ústí rozvodněné říčky, a po řadu dní se držel v uctivé vzdálenosti pobřeží delty Mekongu a Kambodže. Thajsko byla vidina vysvobození. Lijáky bičovaly a pražící slunce týralo malou, ničím nechráněnou posádku, která věděla žalostně málo o plavbě otevřeným mořem. K thajskému pobřeží se nakonec přece jen dostali — a nikdy na to nezapomenou.

Čtyřikrát se thajští piráti přišli na ně podívat: uprchlíci mívají s sebou někdy užitečné věci. Ze tří vietnamských lodiček, které se potkaly při plavbě podél kambodžského pobřeží a hledaly pak cestu společně, dopadl Trangův člun ještě nejlépe. Trangova sestra sobecky odmítla před cestou, když rodina dávala dohromady prostředky na koupi člunu, rozloučit se se svým nejhezčím náramkem, a odměnou zato nebyla znásilněna — prvními návštěvníky. Sestra jejího manžela výkupné neměla, a několik pirátů jí dalo svou nespokojenost příslušně najevo.

V jednom ze dvou druhých člunů se muži pokusili o odpor. Co z nich zbylo, dostali žraloci. Ženy zmizely, a pouze starý muž ležel na dně kocábky, ponechané osudu. Proraženým bokem tekla do ní voda a muž v ní apaticky seděl. Trangova rodina ho vzala k sobě. Střídali se pak

v sezení na okraji loďky, uvnitř nebylo pro všechny místo.

Třetí člun malého uprchlického konvoje piráti odvěkli. Byl nejzachovalejší a mohli jej potřebovat. Mužskou posádku nepotřebovali.

Pro čtvrtou, poslední návštěvu už nezbylo nic. Předchůdci nebyli vybíraví a udělali čistou práci, a tak se návštěvníci museli spokojit se zbitím a znásilněním. Ani to zvlášť nepřeháněli, byli znechuceni a uraženi ubohou odměnou za svou námahu. Než se však rozloučili, zanechali ještě připomínku své nespokojenosti; prorazili paličkami několik děr ve ztrouchnivělých prknech člunu. Většinu z nich, bohudíky, nad hladinou vody. Muži zacpali díry svými košilemi.

Když se ženy vzpamatovaly, prohlásily: raději smrt než tohle, a člun opustil pobřeží pohostinného Thajska. Rozhodli se pro pokus přeplout Záliv.

Při mírném moři a dobrém větru se to dalo udělat za tři-čtyři dny. Neměli ani jedno ani druhé. Jihozápadní vítr zvedl moře, a voda proudila dovnitř všemi dírami, i těmi výše v boku. Muži svlékli kalhoty, hadry tak jako tak, a ženy sukně nebo to, co se kdysi tak jmenovalo; měli pro ně teď důležitější upotřebení. S tůňkou na dně člunu bojovaly holé ruce, neúnavně, bez zastávky. Jediný kbelík na palubě měl ještě trochu dešťové vody, a ta byla poklad. Cennější než bídné zbytky zahňávající potraviny.

Každá druhá vlna se přelila přes okraj a vystrašené oči viděly každou z nich jako poslední. Pak Trangova matka řekla: "Je nás moc", a Trang opakoval "příliš moc", a všichni se dívali na starého muže, který se zastavil a přestal vylévat vodu. Díval se chvíli na ně, pak řekl: "děkuju vám", a s pomocí příští vlny zmizel za okrajem.

V Trangově mysli nebylo pochyb: v okamžiku, kdy starého muže pohltilo moře, okraje člunu se zvedly, vítr zeslábl a vlny přestaly zalévat loďku. "Všechny nás zachránil" — a nikdo nemohl otřást jeho jistotou.

Moře se opravdu uklidnilo. Člun s vyčerpanými lidmi ležel bezvládně na vodě; síly došly. Tři lodi je minuly. Nezastavily, kapitáni se příliš báli o svou práci. Přístavní úřady všech sousedních zemí bez lítosti vyháněly samaritány s náklady nových, hladových úst; loďaři nevítili zbytečná zdržení a výdaje a dávali to milosrdným kapitánům jasně najevo.

Trangovu rodinu, ještě živou, sebral americký torpedoborec.

Domluvil. Poslouchal jsem nejdřív dost ledabyle, scenerie okolo byla příliš kouzelná. Postupně jsem se zaposlouchal a nakonec jsem zapomněl na přírodní krásy kolem sebe. I na to, že ten člověk má trochu jiný tvar očí, než na který jsme zvyklí.

Snad se může na první pohled zdát, že se nás tento příběh netýká. Ale to jen na první pohled. Možná, že jsme příliš zahleděni do svého vlastního utrpení, do křivd a násilí a bezpráví, které byly naším údělem.

Ale tak jako svoboda, i boj proti nelidskosti jsou nedělitelné. Cokoliv se přihodilo Trangovi z Vietnamu, přihodilo se i jednomu každému z nás.

Co tomu říkáte?

Vyřešení tíživého problému exilu — dělení Čechů a Slováků na ty věrné doma a na ty zrádné v exilu se stává nepřírozeným a mrzačící náš duchovní a hospodářský život. Od února 1948 až do dneška opustily statisíce Čechů a Slováků svůj domov. Přesné údaje jsou utajovány. Jak ukazují úspěchy našich krajanů venku, docílené ve vědě, kultuře, v technice, řemeslech a v podnikání, byla to pro republiku obrovská a zbytečná ztráta. Můžeme se i nadále tvářit, že tito lidé k nám nepatří, že s námi nemají nic společného, že nejsou součástí naší pospolitosti. CHARTA 77 takové mrzačící dělení na domov a exil rozhodně odmítá a nepřijímá tuto umělou děličí čáru. V zájmu nového pořádku proto požadujeme, aby všichni, kdo po politických otřesech v letech 1948 a 1968 opustili republiku nebo v ní byli pronásledováni a diskriminací vyhnáni — a všichni ti, kteří odešli za lepším uplatněním se mohli bez jakýchkoli ponižujících podmínek vrátit. A aby ti, kteří již zakotvili v novém prostředí a nechťěji je opět měnit, mohli udržovat styk s domovem bez omezení a mohli kdykoli navštívit starou vlast.

(Z prohlášení CHARTY 77 k 21. srpnu 1987)

Ota Ulč

Velepřípad Wallenberg

Chci navázat na informativní, objektivní článek Antonína Fráni ("Zpráva o jednom zločinu — nejen politickém", K-231, červenec 1987).

Je-li třeba v tomto mizerném dvacátém století hledat světky, tady ho máme. Diplomata, aristokrata z neutrálního Švédska odjede do Maďarska a tam zachraňuje lidské životy. Zachránil jich 25 tisíc přímo, 75 tisíc nepřímo. V roce 1987 mu byl v Maďarsku odhalen pomník. V roce 1981 sovětský delegát na schůzce evropských států v Madridu ho charakterizoval jako zločince a k změně názoru v rámci glasnosti ještě nedošlo. Téhož roku obdržel Wallenberg čestné americké občanství. (Vím jen o jednom dalším příjemci — Winstonu Churchillovi, jehož matka byla Američanka.)

Zájemci by se ledacos dozvěděli z literatury, zabývající se tímto hrdinou našeho věku. Je těch knih na čtyřicet. Seznam k dispozici v redakci Káčka.

Otázka je řada. Proč Sověti Wallenberga zajali, proč ho posléze nepropustili, proč ho hned vbrzku nezabili a tak se nezbavili nepříjemného svědka. Též proč se od případu tak padoušsky distancovala švédská vláda Tage Erlander. O osudu svého občana-diplomata neprojevovala zájem, na rozdíl od Američanů, kteří se na něj v Moskvě velice hlasitě přeptávali už v roce 1945.

Proč zrovna Wallenberg a ne jeho spolupracovníci?

Spolupracovník Anger uvádí ve své knize zajímavé podrobnosti. Důstojníci NKVD (předchůdkyně KGB) neměli žádné potíže zjistit totožnost švédských diplomatů. Naštěstí pro většinu z nich (ne však pro Wallenberga) spolupráce mezi maršálem Malinovským v Pešti a maršá-

Lumír Salivar

. . . a znovu Glasnost

V minulém čísle "Káčka" jsem informoval o vzniku našeho bratrského časopisu "Glasnost" v Sovětském svazu. Uplynuly dva měsíce a přicházejí další informace. Časopis "Glasnost" sice nebyl zatím povolen, ale také nebyl zakázán, což je přeci jen poněkud potěšující. Podle našich informací, časopis bývalých sovětských politických vězňů je ochoten podporovat Gorbačeva, pokud ovšem jeho politika povede k demokratizaci sovětské společnosti. Gorbačev však stále nemá v Sovětském svazu vyhráno a konzervativní starci se všemi silami snaží o návrat ke starým časům a praktikám. A tak stalinista Anatolij Rusovskij ve Večerní Moskvě napadl "Glasnost" jako nemorální a neúčinnou publikaci. Náklad prvního čísla "Glasnosti" byl asi sto výtisků psaných na psacím stroji a na nekvalitním papíře. Vzdor tomu soudruh Rusovskij se cítil ohrožen a považoval za nutné na "Glasnost" zaútočit.

Osud tohoto časopisu nám může do jisté míry signalizovat vývoj v Sovětském svazu. Bude-li vycházet s povolením či bez něho, bude to znamenání pozitivního vývoje. Bude-li zakázán a jeho tvůrci budou pronásledováni, pak všechno humbuk kolem glasnosti a perestrojky potvrdí, že Gorbačev se pouze snaží zopakovat Leninův NEP (Novaja Ekonomičeskaja Politika). Tak si tedy počkáme.

lem Tolbuchinem v Budě nebyla nejlepší. U Tolbuchina je příliš nevyšlechali a brzy jeli domů. Za Dunajem výslechy pokračovaly přísně a nejpřísněji s Wallenbergem.

Proč zrovna s ním? Důvodů zřejmě několik. Jednak že byl příslušník jedné z nejbohatších, nekapitalističtějších rodin ve Švédsku. Rusové neuvěřili, ba nebyli vůbec schopni pochopit, že by někdo z luxusu neutrální země jel tolik riskovat jen proto, aby zachraňoval Židy. To přece musela být jen záminka, však on je to špión, americký špión. Však Wallenberg se odebral do Budapešti na osobní přání prezidenta Roosevelta a k dispozici měl fondy od War Refugee Board ve Washingtonu. V roce 1945 Spojené státy byly stále oficiálně sovětským spojencem, ale pracovat pro ně bylo v sovětských očích horší než pracovat pro Němce — tvrdí Anger.

Autor jiné knihy — Werbell — uvádí: Příslušníci NKVD zastavili Wallenbergovo auto, pneumatiky rozřízli, majitele a jeho šoféra Vilmore Langfeldera odvezli do Debrecenu k Malinovskému, který je ale nepřijal. Že prý se musí k vyšší složce. Tedy odjezd vlakem přes Rumunsko, večere v Jasi, hlídači slušní, jízda pomalá, přisedání na Ukrajině, příjezd do Moskvy 31. ledna 1945 a hnedky s nimi do Lublanky.

V březnu Wallenberg sdílel cestu s Wilhelmem Roedem, německým diplomatem z Bukurešti, a též s tlumočnickem českého původu jménem Hans Loyda.

V dubnu převezzen do věznice Lefortovskaja, tam vyslýchán až do jara 1947. Tam se s ním setkal italský diplomat Claudio de Mohr.

Poté transport na Sibiř, určení Vorkuta. Po příjezdu

lékařskou prohlídku činil Dr. Menachem Meltzer.

Leden 1951 — odtransportován do čeljabinské oblasti.

1953-1960, věznice ve Vladimíru, několik let v samovazbě, až mu do cely omylem strčili Rakušáka jménem Schogel. Z Vladimíru přesun do věznice Butyrka v Moskvě.

V roce 1961 se s Wallenbergem na ostrově Wrangell potkal bývalý příslušník KGB Efim Mošinský.

Polák Abraham Kalinski svědčil v roce 1978, že Wallenberg byl živ ještě v roce 1975, tedy poté, co si již odtrpěl dvacet let v sovětské péči.

Rosenfeld uvádí tabulku s patnácti místy Wallenbergova věznění, spolu s odkazem na zdroj informací. Poslední údaje jsou z roku 1981.

Proč nevinného Wallenberga sovětští humanisté nezavraždili, mě mate nejvíc. Dobrá — pokládali ho za amerického špióna, pak se to s tím jeho zatčením jaksi protáhlo, popletlo, když je bordel všude, proč by neměl být za mřížemi, že ano.

Ovšem světu se musela oznamovat pravda ta leninská. Však nás Vladimír Iljič učil, že správné, mravné je vše, co slouží zájmu proletariátu, t.j. sovětskému státu, jemuž by určitě nebylo prospělo — t.j. jehož představitelé by nemohli připustit eventualitu své omylnosti a s ní se nepřátelskému kapitalistickému světu dokonce svěřit.

Tady se světu oznamovaly tyto dialektické leninské pravdy:

16. ledna 1945: Vladimír Děkanosov, náměstek ministra zahraničních věcí: *"Wallenberg je v sovětských rukách."*

Únor 1945: Alexandra Kolontaja, velvyslankyně ve Švédsku: *"Wallenberg je v Sovětském svazu."*

8. března 1945 — Sověty kontrolované Radio Kossuth v Budapešti: *"Wallenberg byl zavražděn maďarskými fašisty nebo agenty gestapa."*

18. srpna 1947: Andrej Vyšinskij, náměstek ministra zahraničních věcí: *"Wallenberg není v Sovětském svazu a je nám naprosto neznám."*

5. srpna 1953: Konstantin Rodionov, velvyslanec: *"Wal-*

lenberg není, nikdy nebyl v Sovětském svazu a je nám zcela neznám."

18. března 1956: Ministerstvo zahraničních věcí SSSR: *"Důkladné vyšetřování potvrdilo, že Wallenberg není a nikdy nebyl na území SSSR."*

Jenže ještě důkladněji šetřil Andrej Gromyko, tehdejší ministr zahraničních věcí. Dne 6. února 1957 dodal totiž švédskému velvyslanci v Moskvě toto memorandum: *"No information whatsoever about Wallenberg's being in the Soviet Union was found."* Že prý sovětské orgány prostudovaly archivy mnoha vězení, *"page by page"*, stránku po stránce, až pak v archivech Lubljanky objevili dokument, *"which there is a reason to look upon as referring to Raoul Wallenberg."*

Tak přece něco nalezeno — sdělení psané rukou A. L. Smoltsova, šéfa lékařské služby v Lubljance, Abakumovi, ministru státní bezpečnosti. Sdělení, že Wallenberg minulé noci zemřel a sice na infarkt, navíc s dotazem, kdo má provést pitvu. Datum 17. července 1947. A k tomu že rukou pak připsaná poznámka — s datem téhož dne —, že ministr poručil kremaci bez pitvy. To si tedy vrcholní představitelé trestající pěti proletariátu pěkně pospíšili.

Avšak s představiteli to dopadlo nikoliv dobře. Smoltsov zesnul 7. května 1953, uvedl Gromyko, ale již neuvedl, že brzy poté byl umřen dávkou olova i ministr Abakumov.

A máme snad sovětské odpovědi i z pozdějšího data?

Ale máme. Na příklad V. Popov, sovětský velvyslanec ve Velké Británii oznámil v únoru 1985, že *"sovětská vláda vyjádřila své upřímné politování a kondolenci příbuzným R. Wallenberga jakož i švédské vládě. Veškerá tvrzení, že dotyčný žil ještě po roce 1947 nemají naprosto nic společného se skutečností."*

Jaký je to neuvěřitelný, ale v kontextu sovětských metod věru uvěřitelný případ. Navrhují toto kritérium glasnosti. Že glasnosti začneme třeba trochu věřit, až nám Miša o Wallenbergovi poví pravdu — tu opravdovou, ne tu leninskou. Těch už jsme tu měli přespříliš.

Růženčin triumf

Černé křížky vedle jmen našich děvčat se množí a den, kdy musím připsat další, je pro mne vždy velmi smutný. Jako by s každou odcházel i kus mého života, s nimi prožitého.

Byly to doby tvrdé. Opíraly jsme se však jedna o druhou a nahrazovaly si ztracené rodiny. Tak vznikly vysloveně unikátní vztahy, které dělí až smrt. (Dělí opravdu?)

Růžence bylo 87 let. Necítila se dobře, ale přesto se vydala na květnovou slezinu děvčat do Brna. Táhlo ji to mezi "své" — to je Růženčin výraz, který tak ráda používala o našich děvčatech. V pořádku došla, ale s bolestmi hlavy, jež děvčata přičítala únavě. Nikdo z nich netušil, že Růženka právě prochází mozkovou mrtvicí.

Poslední vědomé chvíle prožila tedy mezi těmi, s nimiž ji spojovalo tak hluboké pouto.

Růženka Musilová zůstává silnou a světlou postavou svých pardubických vzpomínek. Dobrý humor ji nikdy nepopustil. Pohotová k často břitkému vtípku dovedla udržet nad vodou celé své okolí.

Už si nepamatují, kolik let si Růženka odseděla a za co byla souzená Státním soudem. Nebyla však nováčkem v odboji. Růženka i její manžel Cyril (lyžař a závodník žil v Ontariu po útěku z domova a zemřel před několika lety) byli zapojeni do ilegální činnosti už za války.

Z té doby se zachovalo několik povídek o "naši paní Růžence". Jak ji s láskou nazývali partyzáni.

Někdy se člověku nechce nic dařit. Obě ruce jsou levé a věci okolo nás jsou přímo zlomyslné. Se škodolibou radostí se řadí právě obráceně, než by měly. Stává se to obyčejně v pátek a příčina toho je, že jste vstali levou nohou napřed. A tak se i stalo, že se Šťastný toho dne mořil marně s vysílačkou, která jen vrčela a ne a ne hrát. Jako nějaké vzdorovité dítě: *"Holčička musí být hodná a poslušná — no, podívej se, miláčku . . ." "Já nechci!" a dost.*

"Čert aby vzal tu mašinu!" ulevil si nakonec. "Musím mít tu druhou, s tímhle verkem se nedá nic dělat a o pěti odpoledne mám vysílat!" To se ovšem lehko řekne. "Poslyš, Cyrile, opravdu není možné ty baílky vyzvednout?" — "Ve dne ne, v noci to snad půjde." — "A proč ne ve dne?" — "No, ta stráž stojí přímo před domem. V noci by se dalo jít zadem." — "A proč tam ta stráž stojí?" — "Nevíme. Stojí tam od včerejška." — "Ale já musím mít tu druhou stanici." — "Copak tahle nejde spravit?" — "Ne.

Aspoň kdybych měl náhradní lampu. A vysílat musím." — "V noci se pro ni vypravíme." — "V noci to je pozdě, teď ji potřebuji." — "Jak tam chceš vlézt, když ti přede dveřmi stojí šupák?"

Tuhle debatu poslouchala Růženka pěknou chvíli, až jí to nakonec dopálilo. "Chlapi, jen mluvíte a hádáte se. Já vám pro ni dojdu." Ticho. Ani jeden hlas se neozval. Ale pak se rozpoutala bouře pohoršení a pobouření. "Inu, ženská." — "Zbláznila ses!" — "Všechny nás tu vy-zradíš." — "To je šlénství." Jenže když si žena něco umíní, pak jsou marné domluvy, prosby i zákazy. Ba ani rady, jako třeba: "Mělo by se jít zadem." — "To tak, zadem, skákat přes plot a chlap mě uvidí. To se musí jít přímo na něj." Hoši byli skoro rozhodnutí Růženku raději zavřít, než by ji pustili do města pro vysílačku, na tak nebezpečný podnik. Ale zkuste uhlídat ženu . . . A konečně, muž jako rozumnější ustoupí. Ještě poslední pochyby: "Jak to chceš nést?" — "Nést? Já to neponesu. Pojede vůz s ko-něm na nádraží a já to tam naložím na vůz. Já poje-du na kole."

A tak se Růženka vypravila. Nestarala se ani o hochy, kteří se radili, mají-li vyklidit dům i vesnici raději okamžitě, či spokojit se zatím zajištěním, a co by měli pro ni udělat, jakmile bude zatčena. Že bude zatčena, o tom nepochyboval nikdo. Ale Růženka jela a ani se zvláště neviděla na cestu. Jen nad těmi petrkličí se trochu zamyslela. Připadaly jí nějaké jasné a veselé. Bože, a co jich je! Včera ještě nekvetly, nebo je neviděla? Hnedle rozkvetou stromy a potom přijdou sena. A lípa. A mateřídouška na mezi. To je vůně, a jahody, jako kapka krve — brr, ne krev, jen ne krev! Jaro už na sebe nedá dlouho čekat, všechno bude zelené, všechno pokvete a krev, proč si vzpomněla zrovna na krev? Srdce jí začalo bušit a pustila kolo s kopce, že skoro ani neviděla nádraží . . . Zde je město, včera tu byla, a voják stojí před domem. Dál, dál, jen rychle dál, pryč odtud!

Zastavila až na náměstí. To nejde. Má přivést vysílačku. A voják stojí před domem. Musí se vrátit. "Copak zde stojíte, Růženko? Nějaká zamyšlená?" — "Ale, přijela jsem něco nakoupit, a teď jsem si vzpomněla, že bych se měla stavit u Stehlíků . . ." Vaňková vždy stojí a vykládá, tolik toho má vždy na jazyku, a dnes, jako schválně, sotva pozdraví a už utíká a Růženka je zase sama. Málo platno, musí to být, sedá na kolo a jede zpět, tam k domu, je tam vysílačka a musí ji přivést, třeba se tam voják.

Seskočí z kola zrovna před vojákem a kostrbatou němčinou se obrací k vojákovi: "Prosim vás, byl byste tak hodný, a pohlídal mi zde chvíli kolo?" Voják si Růženku prohlíží, usmál se? "Jdu si pro kufr, sestře, musím jí ho zanést na nádraží a bojím se kolo zde nechat stát." Voják se usmál. "Ale ano, nechte to zde." Růženka se usmála, jak nejkrásněji dovedla. Trochu šelmovsky. Voják vypjal prsa a usmál se znovu.

V otevřeném okně se ukázala ženská tvář. "A, paní Hor-ská, to jsem ráda, že jste doma, jdu si pro ten sestřin kufr, bála jsem se, že vás nestihnu a sestře za chvíli jede vlak . . ." — "Kufr? Sestřin? Já nic nevím . . ." — "I jo, jo, ten, co včera přinesla, však už jdu . . ." a Růženka vběhla do domu. "Mlčte, jdu pro vysílačku, víte, kam ji muž scho-val?" — "Pro Boha, ten voják . . ." — "Rychle, musím ji mít." — "Přece ji nemůžete vynést, zbláznila jste se?" — "Musím, rychle . . ." — "Zkuste aspoň zadem přes plot, přes zahradu . . ." — "To by měl podezření, kdybych ne-šla. Musím předem, okolo něho . . ." — "Bože, to je hrůza, vždyť jste ztratila rozum, postřílí nás všechny!"

Voják stojí u dveří a dívá se na Růženku. "To chcete vézt

Jan Mašek

Britská Kolumbie

To je ta země bezejmenných hor a jam
Zde všechny řeky tekou Bůh ví kam . . .
Jsou životy bezcílné, bloudící pro lásku.
A smrt, ta zde jen visí tak na vlásku.
Jsou těžkosti tu a obava — ta není lichá.
Jsou zde údolí bez lidí a tichá . . . tichá
To je ta země . . .

na kole?" — "I ne, já s tím zaskočím na nádraží jen tak." — "To jsou vajíčka, pravda?" — "Proč si myslíte?" — "No, nesete to jako svátost!" — "I ne, kdepak vajíčka!" — "Mám se přesvědčit?" — "Podívejte se," a Růženka podává tašku vojákovi a usmívá se. Voják se směje také. "Vy jste zde z města?" — "I kdepak!" — "A býváte tu často?" — "Proč se ptáte?" — "Zde je tak smutno . . ."

Růženka se usmívala a voják se usmíval a mluvil a Růženka odpovídala. "Pro pána krále," vzpamatovala se najednou, "tady vykládám, vždyť mně ujede vlak! Prosim vás, mohu si tu to kolo nechat?" — "Ale samozřejmě." — "Já se ptám, jako jestli snad nebudete vystřídaní." — "O, ještě chvíli tu budu a přeč bych na vás počkal!"

Růženka přišla na nádraží, vůz čekal před nádražím. "Tady jsem koupila nějaké talíře a zavařovací sklenice. Dejte to do sena a dobře to zabalte. I svrchu. Tak. Aby se to dobře usadilo. A můžete hned jet. Já se ještě vrátím zaplatit. A na poštu musím také jít — málem bych zapomněla."

Růženka se vrací do města, a má náhle chuť utéct, kolo tam nechat, jen aby už byla doma. Je jí nějak zima, strašně zima. A sucho v ústech. A přece kvetou petrklíče a bude jaro, hnedle všechno pokvete, Bože, je tak krásné a krev, co to bylo s tou krví? Musí se vrátit, bylo by to podezřelé, nechat tam kolo, a co by se stalo Horským?

A tak se zase vrací do města, voják stojí před domem, zdaleka se usmívá . . . "To jste hodný, že jste mi pohlídal kolo. Víte, člověk má strach je nechat jen tak stát!" — "To nic, to nic, tak vajíčka už se vezou? Do Brna?" — "Copak pořád máte s těmi vajíčky?" — "Jen nezapírejte, byla jste celá červená, když jsem se vás ptal!" — Růženka se zasmála: "Hádejte, co tam bylo. Že neuhodnete?" — "Vajíčka ne? Tak mouka. V tom kufru. Ten byl těžký. Vlastně jsem to měl otevřít." — "Proč?" — "No, kdyby tam byla mouka pro partyzány!" — "Pro partyzány? A lidé ve městě nemají hlad?" — "Tak vidíte, že jsem uhodl. Teď bych vás měl zatknout." — "Teď, teď už je pozdě . . . Ale jste hodný, že jste mi hlídal kolo. Tak vám ještě jednou děkuji . . ." a Růženka už sedá na kolo, protože jak se voják zmínil o partyzánech, zdálo se jí, že se pod ní země otvírá. Ale ještě se otáčí, voják se za ni dívá, směje se a mává rukou. A Růženka mává také . . .

Hned za městem potkává partyzánskou hlídku. "Je to v pořádku?" — "Ano," sotva vydechla a málem spadla s kola, tak se jí náhle zatočila hlava. "Vůz už jel?" ptá se. — "Ano, už před hodnou chvílí." Před hodnou chvílí, tedy tak dlouho to trvalo?

Hoši jí přivítali mlčky. Až za chvíli se ozval Šťastný: "V pátek mám já vždycky smůlu. Někdo má zase v pátek štěstí." — "Ano," povídá Cyril. "Víc štěstí než rozumu!" — "Jeden má rozum, druhý zase odvahu," odsekla vítězně Růženka.

Bory

Nikolaj, Tábor C, Barbora, Rovnost, Mořina . . . Dlouhá řada jmen táborů, jejichž vyslovení kdysi vyvolávalo mrazení na těle i na duši. Na nástupištích lágrů, kde tisícovky vyhublých vězňů stály nekonečné hodiny v mrazivém větru, dešti a sněhových bouřích, rostou dnes stromy. Zaspány jsou podzemní korekce a bunkry, zmizely špačárny a ostnaté dráty, stopy zločinů byly zahlazeny.

Ale ne všechny: věznice Bory, kde kdysi řádili Ladman, Vrabec, Cajthaml, funguje dodnes. Poslechněme si vyprávění očitého svědka o Borech padesátých let. Abychom nezapomněli a abychom se poučili.

Po třech dnech mě dali na práci do kuchyně. Zde jsem měl taky první návštěvu. Maminka měla radost, když mě uviděla v bílém obleku kuchaře. Kuchař se vždycky nají, i kdyby to byly jen brambory. Ta pohoda ale netrvala dlouho. Po šesti týdnech jsem musel pryč. Nejen já, ale všichni od Státního soudu. Začalo tažení proti "státním", museli jsme pryč z knihoven, kuchyní, pekáren, ba i ošetřoven. Dali mě na velkou celu, bylo nás tam třicet pět. Pracovali jsme na řemenárně, šili jsme vojenské opasky, řemeny k torbám a byla tam vojna jako řemen. Norma byla tři a půl torby za den. Velitelem tam byl Cajthaml, za každý křivý steh posílal vězně k raportu k náčelníkovi věznice. Druhý den jsem tam taky šel, bylo nás asi patnáct. Náčelníkem byl tehdy Ladman. "Jak to šijete ty řemeny," řval Ladman, až se třásla okna. "Člověče, jak to stojíte před důstojníkem? Vy tu stojíte jak nějaký hovado. Byl jste vůbec na vojně?" řval na staršího vězně.

"Byl," řekl tiše odsouzený.

"A měl jste nějakou hodnotu?"

"Ano."

"No prosím, měl hodnotu a stojí tu jako strašák do zeli. A jakou jste měl hodnotu?"

"Já jsem generál Janoušek."

"No prosím, generál. Podle toho ta armáda vypadala. Máte čtrnáct dní korekce, sedm trestních dávek stravy, šest tvrdých lůžek a tři měsíce zastavených výhod. — A jak vy se jmenujete?"

"Hynek."

"Čím jste v civilu?"

"Kněz."

"Aha, tak vy jste dělal v návštěvní místnosti nějaký kříž nebo co. To nevíte, že je zakázáno dorozumívat se nějakými znaky? To je trestný."

"Ale pane náčelníku, já jsem jen dával mým příbuzným pozhnání. To přece nemůže nikomu škodit."

"Všechno je zakázaný, tady jste na Borech. Čtrnáct dní korekce, čtrnáct trestních dávek, šest tvrdých lůžek a tři měsíce zastavené výhody." Potom ukázal na mě a bez nějakého úvodu řekl: "Čtrnáct dní korekce, čtrnáct dní trestních dávek, šest tvrdých lůžek a tři měsíce zastavené výhody." Jiný trest Ladman neuznával.

Druhý den ráno mě odvedli do korekce k výkonu trestu. Převlékli mě do plátěných hadrů a sebrali všechno z kapes. Chodbaře v korekci dělal kasař Metelák. Kasy vykrádal za první republiky, když — jak říkal — koruna ještě za něco stála. Znal jsem se s Metelákem z kuchyně, chodíval tam pro jídlo do korekce. Vždycky mi říkal: "Přilej tam trochu omastku, nikdy nevíš, kdy se tam dostaneš."

Velitelem na oddělení korekcí byl známý Vrabec. Vrabec byl proslulý svou brutalitou. Mým sousedem v korekci byl Tonda Tůrek, cikán, náruživý kuřák. Tonda měl okresní soud a chodil na práci do plzeňského závodu Vodotechna. Bylo to komando jen pro kriminální vězně s krátkými tresty, o kterých se předpokládalo, že neutečou. Tůrek cestou sbíral špačky, tabák na Borech nebyl. Některý dozorce to dovolil, jiný ne.

Ten den Tůrek objevil úplný poklad špačků v koši na odpady. Trochu se vybíráním zdržel, pak uháněl za kolonou vězňů, ale bylo už pozdě, poslední prošel branou a ta byla zavřená. Tonda bouchal a křičel: "Pustte mě dovnitř, já jsem se opozdil." Pustili ho do kriminálu a předvedli k bezpečnostnímu referentu. Začal výslech. Proč chtěl utéct, jakým způsobem mu nevyšlo spojení, kde se chtěl ukrývat. Tonda se nechtěl přiznat. Zavolali několik dalších dozorců, padaly rány a kopance. Dozorci se navzájem ujišťovali: "Ten se ale drží, nefekne ani slovo." Pak ho odvěkli do korekce. V noci byla v korekcích zpřísněná kontrola, každou hodinu se vězni museli hlásit, že jsou živí.

"Jak se ti vede, cigáne?" křičeli na Tůreka.

"Dobře, pán velitel, dobře. Od tej doby, čo je Gottwald Masarykom, sa máme len dobre." Měl štěstí, že zrovna neměl službu Vrabec.

Korekci jsem přežil a vrátil jsem se na oddělení. Mezitím tam zavedli novinku. Kdo pracoval na sešívání řemenů a nestačil splnit normu, musel si vzít práci s sebou na celu a pracovat do devíti hodin a taky v neděli. Já byl nový a normu jsem nestačil. Na cele mi pomáhal Hans Blasche, který prý pocházel z Českých Budějovic a seděl za to, že byl švagr K. H. Franka. On o tom nemluvil a já se ho neptal. Později jsme oba dostali povolení na balíček za splnění normy. Jemu neměl balíček kdo poslat a tak jsem mu řekl, ať to pošle na adresu mé sestry do Prahy a ta mu balíček poslala. Měl velikou radost a chtěl se se mnou rozdělit na polovinu, ale já si to nevzal. Potom ale Blascheho přemístili a já zas nestačil plnit normu a zase jsem skončil v korekci.

Bylo to velmi špatné, myslel jsem, že to nepřežiju. Ale čtvrtý den za mnou přišel Metelák a šeptal mi, že jedu na transport, kam, to nevěděl. Druhý den jsem dostal malý bochníček chleba, kousek taveného sýra, Metelák mi strčil velkou cibuli a řekl: "Pamatuj si, chlapče, vzduch, chleba a cibuli a vydržíš to i těch dvacet let."

Odvezli mě transportem na Mírov a tam jsem šel rovnou do korekce, dosedět si trest. Ale o tom snad zase až příště.

Tak to je moje povídání o Borech. Jiní tam taky seděli, možná, že by mohli vyprávět zajímavější příhody, ale to je, co já tam zažil.

Slyším, že Bory stále fungují a podle toho, co o tom píše pan Havel a jiní, tak mnoho se tam zase nezměnilo. Stále stejné normy, které se nedají splnit, hlad a žádná lékařská péče. Vrabec a Ladman už budou v penzi, chodbař Metelák už si to asi taky odseděl, ale jeho rada, kterou mi dal před více než třiceti lety, bohužel stále ještě platí pro nové a nové politické vězně.

Na dvou židlich

Kdysi jsem se pokusil odhadnout, kolik lidí v roce 1968 a později vlastně odešlo z Československa. Když vezme v úvahu, že odešli především lidé v nejzralejším věku, často vysoce kvalifikovaní, morálně spíše kvalitnější než průměr, charakterově dynamičtější, často s celými rodinami, ale bez starých rodičů, můžeme klidně říci, že státy, které nás přijaly, získaly z Československa tvořivou sílu obrovského města. V tomto směru se dá sovětská okupace přirovnat k tomu, jako by Sověti hodili atomovou bombu na Plzeň. Československá společnost byla trvale připravena o tvořivou sílu alespoň půlmiliónového města.

My vidíme problém exilu pouze jako náš problém a našich rodin. Nevidíme, že to je zapeklitý problém pro sovětskou okupační správu na Hradčanech, která má starosti, jak narovnat vztahy s národy, které znásilňuje. Jak je nejen pacifikovat, ale i jak z nich nadělat stádo, na které by bylo nějaké spoolehnutí.

V prvé řadě se jim zhroutila propaganda proti Západu. To je vojensky nepřijatelný fakt pro celý Varšavský pakt. Tak, jako nám se otvírají kudly v kapse nad blbostí třeba německých "zelených", v nichž vidíme ohrožení bezpečnosti zemí Atlantického paktu, tak naopak v Kremlu nespolehlivost Poláků, východních Němců, Maďarů i Českoslováků je bolavé místo jejich strategie.

Každý druhý v Československu má někoho v cizině. V systému, který funguje na principu stoprocentní závislosti svých občanů na režimu, je vědomí, že jejich občané udržují kontrolovaný i nekontrolovaný kontakt s občany na Západě, nepřijatelné.

Že zvláště mladá generace roste ve vědomí, že pár kilometrů za hranicemi existuje mechanismus, který je po krátké době dostane k příbuzným na Západě nebo do přátelského, pomáhajícího prostředí, narušuje všechno, včetně školského systému ideologické nanejvýš.

Jací budou z takových dětí vojáci, když je obava, že praští flintou při první příležitosti? A kanonenfutru potřebuje každá diktatura.

Jaké vojenské, politické, průmyslové a obchodní tajemství se dá udržet, když jejich prokádrovaní reprezentanti při první cestě do ciziny to vykecají svým bratrančům?

Jak se dá spoléhat na rodiny, jejichž děti mají každé vánoce nové texasky od tety ze Západu?

A jak se dá spoléhat na ty, kteří nevystřkují, koho mají venku, ani v papírech to nemají, ale při první příležitosti jim zdrhnou z autobusu Čedoku? To v systému feudálního nevolnictví je prostě nepřijatelné.

My na tyto problémy takto nemyslíme. Citíme stesk po domově. Víme, kde nás bota tlačí. Jsme prostě tam, kde nás bolševici chtějí mít: chtějí, abychom se užírali svým světobolem a rozkládali se, jak se rozkládáme.

A nejen to: chtějí, abychom, třeba své kanadské vláde dokázali, že všechno to svinstvo v Československu je legální a v pořádku. A to tím, že lezeme do "československých" konzulátů, dokazujeme. A když do té Prahy lezeme, proč by tam nemohli ze Západu postrkem a v poutech poslat toho, kdo zrovna utekl z toho autobusu Čedoku? Jaký je to politický exulant, když tam nejsou politické problémy? Copak je to Bilak, kterého zřejmě nemá Gorbačov rád, a je dneska v opozici proti "glasnosti"? Ten by jistě dostal politický azyl!

Jsem často na rozpacích se vyslovit proti cestám do Československa, když vidím lidskou bolest, stesk po domově, povinnost ke starým rodičům, které je vedou k té krušné cestě na "československý" konzulát.

Jde však o vážné věci a zdá se mi, že nelze o tom nemluvit.

Jsou v podstatě dvě varianty, jak udělat s komunisty v Praze narovnání: ponechat si československé občanství za cenu slibu věrnosti komunistickému režimu a okupantům, nebo požádat o zbavení československého občanství.

Povídá se i o ceníku, co to stojí. Vysokoškolský "vzdělanec" platí až 10.000 dolarů (nevím, jestli dostane slevu, když jim poví, kolik má Kanada vojáků).

Rozdíl mezi mnou a jinými exulanty je v tom, že netoužím domů, protože jsem už jednou v exilu byl. Kriminál je takový vnitřní exil a návrat z něj ukončí bolavé sny plné stesku po domově jednou provždy. Ale jak chápu lidskou bolest a stesk po domově, tak se mi zdá, že to není plná omluva, protože tyto důvody mají i ti, kteří se nepokořili.

Kdysi jsem svým kanadským přátelům na otázku, proč nejednu do Prahy, odpovídal, že tam sice mohu, ale zpátky do Kanady ne. Že tam mám trvale rezervovaný pokoj, který se zamyká zvenčí. Nechci přehánět svoji důležitost, ale nepochybuju o tom, že na StB nám v Ruzyni odškrtávají každý článek, který napíšeme, jako na pivním tácku.

Měl jsem taky další odpověď. Říkal jsem svým přátelům, že se do Prahy bojím, protože bych tam mohl potkat kamarády, kteří by mi plivli do ksichtu. Protože by nemohli pochopit, jak jsem se mohl ve svobodném světě jít poklonit okupačnímu režimu.

Dneska to už nefíkám. Lidé doma prožívají ta krušná léta po svém. Příkazem dne pro ně, včetně chartistů (jak to zní paradoxně!), je švejkovina. Ne, nejsem proti Švejkovi. Vždyť je to životní styl velké části našeho národa od roku 1938.

Švejkovinou je i "žít v rámci zákona". Asi bych i svým kamarádům musel dlouho vysvětlovat, že to, co je dovoleno jim, není dovoleno těm, kteří žijí ve svobodném světě. Proč si někdo láme hlavu s tím, když někdo něco podepíše a něco zaplatí. Pro ně asi je to hlavní, že tím je možno oblafnout režim a dokonce udělat třeba i kus dobré propagandy. Jako třeba udělala slečna Navrátilová s tenisem na Štvanici.

Ačkoliv tento problém není jen kanadský, nelze se s ním vypořádat jinak, než jej přesně zařadit do země, která se nás osobně týká.

V USA, alespoň právně, je to trochu jiné. Tuším, že už v roce 1928 byla podepsána bilaterální dohoda mezi Československem a USA, podle níž každý československý občan, který získá občanství USA, ztrácí automaticky občanství československé.

Ale právě proto v USA byli a jsou českoslovenští politici, kteří si nikdy občanství USA nevzali a žili a cestovali na utečenecké dokumenty. Dr. Kvetko, dr. Josef Černý, Václav Majer a mnozí jiní volili tuto nepohodlnou cestu proto, aby si zachovali status mluvčích českého a slovenského národa.

Pro nás v Kanadě tato nepřijemná volba nepřicházela v úvahu. My jsme československé občanství při získání občanství kanadského automaticky neztratili. Prostě

oznamuje, že U Bucků nezasli . . .

Máme za sebou další setkání, které pro nás připravili Mirka a Honzík Kůstkovi. Honza je mezi přáteli více známý pod jménem Bucek či šumavský jezevčík.

Měli jsme za dva a půl roku našeho trvání mnoho slezin a setkání. Každé má svůj vlastní charakter, jedno je však všem společné. Jsou přátelské a milé nám všem. O každém bylo napsáno pár řádků, takže naši vzdálení členové o nás alespoň písemnou cestou vědí.

Já bych tentokrát chtěla napsat moje vlastní dojmy. V pátek večer jsem se trochu bouřila proti příliš rannímu vstávání. Přišla jsem utahaná z práce. Navzdory mým vlastním předpovědím byla jsem vzhůru normálně — v 6 hodin. A vzbudila jsem se s dobrým pocitem! Vypadněme z města, sejdem se s přáteli. A tak rychle udělat něco doma, sbalit tepláky, plavky, stan, spacáky a vyrazit! S každou milí, která nás přibližovala krásnému prostředí Muskoky, ze mne spadávala tíseň, kterou s sebou přináší pracovní týden. Najednou hrozně daleko zůstaly nedopsané dopisy, nedodělané prádlo, starosti všedního dne a já jsem začala být vděčná osudu za to, že jsme se znovu v životě sešli. Za to, že není mezi námi sporů, osočování, výčitek, nehezkých slov. Za to, že jsou mezi námi přátelé, kteří jsou ochotni udělat pro nás všechny hezký víkend. Nesobecky, protože naše sleziny jsou vždy velmi náročné pro hostitele. Mají za to pouze pocit, že udělali dobrou věc, že jsme se sešli, že jsme získali další finanční prostředky pro ty naše doma.

Sešla se nás opravdu pěkná řádka — 48 lidí. Pinkeovi vážili 6 hodin cesty z Ottawy, manželé Bílých z Londonu, my ostatní přes 200 km z Toronta a okolí. Kůstkovi sice zařídili přenocování asi pro 15 lidí, ale i tak na jejich rozsáhlém pozemku vyrostlo stanové městečko. Několik stanů přímo u jezera, další na slunném prostranství před chatou, v místě, kde později večer byl táborák. Mirka je proslulá svými trochu ostrými guláši, ale tentokrát se opravdu překonala! Guláš byl víc než výborný, uzené maso se přímo rozsyřalo a nekonečná řada dobrých buřtů doplnila jídelniček.

Odpoledne jsme částečně prožili u manželů Cornových na jejich blízké chatě, kteří nás pozvali — tak jak jsme byli — všech skoro padesát — na cocktail. Píší "chata", ale ve skutečnosti je to dům, který by byl vhodný pro mnohý film . . .

A koupání, povídání, písniček nebylo konce. Tak jako já jsem se cítila naprosto osvobozená od všedního dne — cítili se i ostatní. Snad to bylo proto, že jsme se vlastně od června nesešli, snad jsme všichni tušili konec letošního horkého léta — snad jsme všichni prožívali tu samozřejmou sounáležitost jednoho k druhému. A v tom je, myslím,

charakter naší poslední schůzky. Mirka a Honzík nám dali pocit, že široké příbuzenstvo se sešlo při nějaké rodné příležitosti někde na Šumavě či na Moravě.

A nejhezčí ze všeho byl Honzův výrok, když jsem mu děkovala za nás za všechny: No, tak to uděláme příští rok znovu!

Takže u Bucků opravdu nezasli . . .

Eda Ottová

Ze života K-231

Rozšířené výborové schůze bývají třetí středu v měsíci. Většinou je to předposlední středa. Měsíc září má však střed pět. Sejdem se tedy až ve středu 24. září u Ottů.

Poznamenejte si do kalendáře, že vzpomínková slavnost založení Československé republiky je ve středu — samozřejmě 28. října. Nechte si včas volný večer a přijďte všichni do haly sv. Václava. Bližší informace budou v Novém domově, nebo volejte kohokoliv z výboru K-231.

Anastáz Opasek

Sem a tam

*Nemohu vstát a stát
chodím šestnáct hodin denně
dnes a zítra a stále
sem a tam na několika metrech cely
té ruzýňské*

*ne já sám, ale tisíce jiných osamělých mužů i žen
ne já sám, ale i sedmdesátiletý biskup
ale i starší zajatci režimu
neodsouzení jen takto připravováni
k falešným výslechům*

*v Československu se psal podzim
tisíc devět set čtyřicet devět
v Ruzyni a jistě i kdekoliv jinde
to je vyšetřovací vazba*

*nemohu vstát ani stát — musím . . .
ani židle ani stolec ani slámník
ten je vhozen až v deset hodin do cely
čtyři stěny cely a člověk sám*

*v sedě na zemi hltám snídani oběd a večeři
předpis o chování je přibit na dveřích kobky
nemohu stát ani vstát*

*to vše si vymysleli muži
kteří vše později sami prožívali na vlastním těle
a snad i na duši
za nějaký čas byli popraveni
elita komunistické strany z roku 1949*

K-231 is published bi-monthly by Club K-231 in exile. — K-231 je dvouměsíčník, který vydává K-231 v exilu — Klub bývalých politických vězňů se sídlem v Kanadě. Řídí redakční rada ve složení: František Otta, Zdeněk Otruba, Lumír Salivar. Redakce si vyhrazuje právo úpravy nebo zkrácení článků. Nevyžádané rukopisy a fotografie se nevracejí. Adresa Klubu je: Club K-231, P.O. Box 2323, Postal Station "B", Scarborough, Ontario, M1N 2E9, Canada. Sazba, grafická úprava a tisk: Prague Typesetting, Inc., Toronto, On., Canada.